

**NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM
SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLTATÁSOK FŐOSZTÁLYA**

Segédlet a 2011. január 1-jétől hatályos, a személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatások szakmai feladatait és működési feltételeit érintő jogszabályi változások alkalmazásához

A jogalkalmazás megkönnyítése érdekében segédletünk összefoglaló tájékoztatást kíván nyújtani a 2011. január 1-jével hatályba lépett azon fontosabb jogszabályi változásokról, melyek az igénybevételi eljárás, a térítési díj szabályozás, illetve a képesítési feltételeken kívül esnek. (Ezekről a honlapunkon szintén elérhető tematikus segédletek készültek.) Tartalma az alábbi jogszabályokra terjed ki:

- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szt.),
- a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet (R.),
- a szociális szolgáltatók és intézmények működésének engedélyezéséről és ellenőrzéséről szóló 321/2009. (XII. 29.) Korm. rendelet (Szmr.),
- a fogyatékos személyek alapvizsgálatáról, a rehabilitációs alkalmassági vizsgálatról, továbbá a szociális intézményekben ellátott személyek állapotának felülvizsgálatáról szóló 92/2008. (IV. 23.) Korm. rendelet (Fvr.),
- a támogató szolgáltatás és a közösségi ellátások finanszírozásának rendjéről szóló 191/2008. (VII. 30.) Korm. rendelet (Tkr.),
- az egyes szociális tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 174/2009. (VIII. 29.) Korm. rendelet,
- az egyházi és nem állami fenntartású szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók normatív állami támogatásáról szóló 213/2009. (IX. 29.) Korm. rendelet.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szt.) változásai

- **Szüksül az egyházi fenntartó fogalma:** kizárólag a Kormánnyal a szociális feladatok ellátására is kiterjedő megállapodást kötött egyházak (ideértve a Magyar Katolikus Egyházat) tartoznak e körbe 2011. július 1-jétől. (Szt. 4.§ (1) bek. mb) pont).
- Újból felállításra kerül továbbá az **Egyházi Fenntartók Tanácsa**, amely a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszter véleményező, javaslattevő, tanácsadó szerveként fog működni.

➤ A falugondnoki szolgáltatás mellett **tanyagondnoki szolgáltatás** esetén is lehetővé válik, hogy a szolgáltatás **tovább működhessen** abban az esetben is, ha a működés során a település **lakosság száma 10%-ot meg nem haladó mértékben meghaladja** a 400 fős határt. Tehát ha a 400 fős település lakosság száma működő szolgáltatás esetén megnő, 440 fős lélekszámig tovább működtethető a szolgáltatás. (Szt. 60.§ (3) bek.)

➤ **Megszűnik a bázis-szállás szolgáltatás.** Tekintettel arra, hogy a hajléktalan-ellátó intézményeknek a téli ellátás megszervezése érdekében lehetőségük van intézményi férőhelyeik számának ideiglenes megnövelésére időszakos férőhelyek létesítésével, a bázis-szállás fenntartása szakmailag nem indokolt. A bázis-szállás szükségtelenségét jelzi az a tény is, hogy bevezetése óta sehol nem hoztak létre ilyen szolgáltatást, melyet – a szociális szolgáltatások legfontosabb adatait nyilvántartó – szociális regiszter adatai is megerősítenek.

➤ **Rendeződött az önkormányzati társulások rendeletalkotásának problémája** a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokról, azok igénybevételéről, valamint a fizetendő térítési díjakról. Az új rendelkezés szerint amennyiben a fenntartó önkormányzati társulás vagy többcélú kistérségi társulás, a társulási megállapodásban erre kijelölt települési önkormányzat alkot rendeletet az érintett tárgykörökben. A társulásban részt vevő települési önkormányzatoknak 2011. április 1-jéig kell felülvizsgálniuk a tárgykörben az új szabály hatálybalépését megelőzően alkotott rendeleteiket. (92.§ (1) bek., 140/C.§)

➤ **A szociális igazgatási bírság** eddig kormányrendeletben szabályozott előírásai törvényi szintre kerülnek, és differenciálódik a kiszabható bírság összege. Működési engedély nélkül nyújtott tevékenység esetén **emelkedik a kiszabható bírság legmagasabb összege** 200 ezer Ft-ról 500 ezer Ft-ra, a Regiszterbe történő jelentési kötelezettség elmulasztásáért kiszabható bírság összege 50 ezer Ft-ra csökken. Mivel az önköltségszámításra irányadó szabályok hatályon kívül helyezésre kerültek, ezentúl az intézményi térítési díj megállapításának elmulasztása lesz bírságható állami és nem állami fenntartói körben egyaránt. (Szt. 92/L.§, 92/M.§)

➤ **A közfeladatot ellátó személyek köre kibővült** az intézményi ellátás keretében foglalkoztatott ápoló, intézményvezető ápoló, gondozó és szociális, mentálhigiénés munkatárs, továbbá a falu- és tanyagondnok személyével. Az ilyen, fokozottabb veszéllyel járó munkakörökben foglalkoztatott személyeket szükséges magasabb szintű védelemben részesíteni az ellenük irányuló erőszakos cselekményekkel szemben. (Szt. 94/L.§ (2) bek. f) és g) pont)

➤ 2011. január 1-jétől **érdekvédelmi fórumot csak a tartós bentlakásos intézményekben kötelező működtetni.** Az ellátotti érdekeket védeni hivatott szerv működtetése ugyanis nehezen valósítható meg az átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben, ahol a jogviszony viszonylag rövid időn keresztül áll fenn, a lakók

folyamatosan változnak, így nem tudnak hosszabb távon érdekképviselői funkciót ellátni. (Szt. 99.§ (1), (2) bek.)

➤ Lehetővé vált, hogy a **16. életévüket betöltött kiskorú személyek önállóan, a szülő bevonása nélkül is megállapodást köthessenek** a közösségi alapellátás és a szenvedélybetegek nappali intézményi ellátása igénybevételére. Eddig a szenvedélybetegséggel küzdő kiskorú igénylő csak a szülő vagy törvényes képviselője tudtával részesülhetett ellátásban, mivel a megállapodást egyedül nem köthette meg, ami sok segítségre szoruló fiatalat visszatartott az ellátás igénybevételétől. A közösségi alapellátás és a nappali ellátás szakmai alapja a családdal való szociális munka. Végrehajtási rendeleti szinten előírásra került, hogy ilyen esetben a szenvedélybetegek közösségi alapellátását és nappali ellátását nyújtó szolgáltató a családdal való kapcsolatfelvétel eredménytelensége esetén felveszi a kapcsolatot az illetékes gyermekjóléti szolgálattal, így sor kerül a szülő szolgáltatásba való bevonására is. (Szt. 93.§ (4) bek., R. 8/B.§)

➤ Feloldásra került a **szociális szakvizsga** törvényi és rendeleti szabályai közötti ellentmondás azzal, hogy **az Szt. csak a részletszabályokat tartalmazó miniszteri rendeletekre vonatkozó általános hivatkozást rögzíti.** A személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról szóló 9/2000. (VIII. 4.) SZCSM rendelet határozza meg, hogy ki tehet szakvizsgát, a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet pedig tartalmazza a szakvizsgára kötelezettek körét. (Szt. 92/I.§)

➤ **A korlátozó intézkedésre vonatkozó szabályok módosítása egyértelműbb jogalkalmazást tesz lehetővé.** Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelzése szerint nem volt egyértelmű a korlátozó intézkedésekre vonatkozó jogszabályok alkalmazása, illetve az Szt. és az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény viszonya. Ennek feloldása érdekében a jogbizonytalanságot okozó rendelkezések pontosításra kerültek, nem érintve a korlátozó intézkedés eddigi szakmai szabályrendszerét. A módosítással kikerültek a törvényi szabályokból az egészségügyről szóló törvényben is szabályozott kérdéskörök. (Szt. 94/G. §)

A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (R.) változásai

➤ **A szakmai program kötelező tartalmi elemeinek csökkentése és racionalizálása:**

Az R. 5/A. § (1) bekezdése határozza meg, hogy a szakmai programnak melyek a kötelező tartalmi elemei.

A szakmai program kötelező elemei közül több **törlésre került**, mert a programnak a szolgáltatás megvalósításáról kell szólnia, a szolgáltatás megtervezésével, előkészítésével kapcsolatos intézkedések a szakmai program tartalmában nem

értelmezhetőek, irrelevánsak. A hatályon kívül helyezett tartalmi elemek egy része az SzMSz-nek is része, így azok megisméltése szükségtelen.

Módosultak a szakmai program következő elemei:

- Az ellátottak köre, demográfiai mutatói, szociális jellemzői, ellátási szükségletei (5/A. § (1) bek. b) pont). - E pont helyett az ellátandó célcsoport jellemzőit szükséges a jövőben bemutatni a szakmai programban. Tehát csak az adott szolgáltatástípus által ellátott személyek jellemzőit (pl. a célcsoport korösszetétele, egészségi állapota, jövedelmi viszonyai, gondozási szükségletei) kell bemutatni, általános leírásokra nincs szükség.
- Az 5/A. § (1) bekezdés korábbi c) pontja (a feladatellátás szakmai tartalma, módja, a biztosított szolgáltatások formái, köre, rendszeressége) és f) pontja (bentlakásos intézmény esetén az ápolási, gondozási, rehabilitációs és fejlesztési feladatok jellege, tartalma) összeolvadt az új c) pont alatt a következőképpen: a feladatellátás szakmai tartalma, módja, a biztosított szolgáltatások formái, köre, rendszeressége, bentlakásos intézmény esetén a gondozási, rehabilitációs és fejlesztési feladatok jellege, tartalma.

Fentiek mellett a szakmai program **kiegészült egy új tartalmi elemmel**, a szolgáltatásról szóló tájékoztatás helyi módjával (5/A. § (1) bek. e) pont), pl. helyi újság, szórólap, internet, stb.

A szakmai programhoz a jövőben mellékletként **nem kell csatolni** a szolgáltatás bevételeinek, kiadásainak tervezett alakulását, mivel a gazdálkodásáról külön dokumentációt vezet az intézmény.

Tekintettel arra, hogy a szakmai program tartalmi elemeit az 5/A.§ általánosan, valamennyi szolgáltatásra irányadóan meghatározza, a falu- és tanyagondnoki szolgáltatás, valamint támogató szolgáltatás esetében a szakmai program elemeit ismételt felsoroló korábbi rendelkezések (39.§ (5)-(7) bek. és 39/B.§ (1)-(3) bek.) **hatályon kívül helyezésre kerültek.**

➤ **A gyógyszer-, és gyógyászati segédeszköz ellátással kapcsolatos módosítások:**

Az R. korábbi 52/A.§-a az intézményvezetőt arra kötelezte, hogy a személyi térítési díj megállapításával egyidejűleg értesítse az ellátást igénybe vevőt az intézmény által viselt, illetve átvállalt gyógyszerköltség, illetve gyógyászati segédeszközköltség mértékéről. E szakasz hatályon kívül helyezésre került, mivel a tájékoztatás az árak változása miatt kivitelezhetetlen volt, illetve adattartalma az állandó változás miatt értelmét veszítette. A tájékoztatás nem tudott a gyógyszerek tételes árainról szólni, csak arról, hogy mely gyógyszerek tartoznak a térítési díjból fizetendő, s melyek az egyén által fizetendők csoportjába. A gyógyszerek dózisa, kiszerezése, fajtája rendszeresen változik, akár havonta. Így a térítési díj megállapításakor közölt gyógyszerek díjai már akár 1-2 hónap után módosulhatnak. Ennél fogva sokkal fontosabb az alapgyógyszerlistáról, s azon túli gyógyszerek

tartalmáról tájékoztatást adni, mintsem magáról a konkrét összegről, melyet az R. 52. § (4) bekezdése szerint tesz meg az intézményvezető. Így **az intézmény által viselt gyógyszerek költségéről való tájékoztatási kötelezettség megszüntetésre került.**

➤ **A támogató szolgálat gépkocsijára vonatkozó feltételek enyhítése:**

Az R. korábbi szabályai arról rendelkeztek, hogy a támogató szolgálat gépjárművének alkalmasnak kell lennie elektromos kerekes székes személy szállítására, valamint rendelkeznie kell mobil rámpával vagy emelőszerkezettel, továbbá 4+3 pontos biztonsági rögzítéssel. A racionalitást szem előtt tartva kimondásra került, hogy a **szolgálat legalább egy gépjárművének kell megfelelnie** (R. 39/C.§ (2) bek.) e kritériumoknak (tehát több gépjármű esetén a szolgálat működéséhez elegendő, ha egy gépkocsi teljesen akadálymentes).

➤ **A betegség típusonkénti gondozási egységbe szervezés hatályon kívül helyezése:**

A szenvedélybetegek otthona vonatkozásában az R. korábbi 67.§ (2) bekezdése előírta, hogy ha egy intézmény keretében **több betegség típusban** szenvedő személyt látnak el, betegség típusonként külön gondozási egységet kell szervezni. A szabály indokolatlan terhet jelentett az intézmények számára, ezért hatályon kívül helyezésre került.

➤ **Hozzá tartozó értesítése elhalálozás esetén:**

Az R. korábbi szabályai szerint az intézményvezetőnek gondoskodnia kellett elhalálozás esetén az elhunyt törvényes képviselőjének, valamint közeli hozzátartozóinak értesítéséről.

E rendelkezés pontosításra került annak érdekében, hogy ne valamennyi közeli hozzátartozót, hanem csak az ellátott által megnevezett hozzátartozót kelljen értesítenie az intézménynek. Tehát nincs szükség az elhunyt valamennyi hozzátartozójának felkutatására, az elhalálozásról a törvényes képviselő mellett az ellátott által az Szt. 20. § szerinti **nyilvántartás felvételekor megnevezett, és a nyilvántartásban** (Szt. 20. § (2) bek. e) pont) **rögzített hozzátartozót kell értesíteni** (R. 62.§ (1) bek. c) pont). A megnevezett és a nyilvántartásban rögzített személy kizárólag hozzátartozó lehet, tehát ismerősök a nyilvántartás e részébe nem rögzíthetők. Annak természetesen nincs akadálya, hogy az ellátott írásban külön nyilatkozzon arról, kik értesítését kívánja az intézménytől e személyeken kívül.

➤ **Tárgyi feltételek enyhítése:**

Az R. eddig arról rendelkezett, hogy négynél több személy csak kivételesen indokolt esetben helyezhető el egy lakószobában, azonban ilyen esetben is biztosítani kell az egy ellátottra jutó hat négyzetméternyi lakóterületet.

Kivételesen indokolt helyzetben, illetve soron kívüli elhelyezés esetében szükségessé vált, hogy a rendelet **mentesítést adjon a szigorú tárgyi feltétel biztosítás alól.** Ennek megfelelően módosult az R. 42.§ (1) bekezdése.

Továbbra is fennmaradnak az Szt. 92/K. § (5) bekezdésének szabályai, melyek kimondják:

„92/K. § (5) Az intézményben ellátottak száma egyetlen napon sem haladhatja meg

b) bentlakásos intézmény esetén a működési engedélyben meghatározott férőhelyszám százöt százalékat, éves átlagban pedig a férőhelyszám száz százalékat. Ha az intézményben egymást követő hatvan napot meghaladóan a működési engedélyben meghatározott férőhelyszámnál több személyt látnak el, a fenntartó köteles kérelmezni a működési engedély módosítását.”

E szabályok megakadályozzák, hogy a fenti enyhítés következtében zsúfolttá váljanak az intézmények.

➤ **Fogyatékosok nappali intézményében ellátható személyek körének pontosítása:**

Az R. 81. § (3) bekezdésének rendelkezése szerint fogyatékos személyek nappali intézményében nem gondolható az a gyermek, aki gyógypedagógiai nevelésre, oktatásra alkalmas és felvétele, elhelyezése a korának, állapotának megfelelő nevelési, oktatási intézményben biztosítható. Az R. nem rendelkezett ugyanakkor a tanköteles és a tanítási év időtartama alatt nevelési oktatási intézményben tanuló gyermek ellátásáról a tanítási szünet ideje alatt.

Annak érdekében, hogy ezen időszakban ne maradjanak ellátás és felügyelet nélkül a fogyatékos gyermekek, egy kivétel került beépítése a R. 81. § (3) bekezdésébe, melynek értelmében a tanköteles és nevelési, oktatási intézményben ellátásban részesülő fogyatékos gyermek csak arra az időtartamra kerül kizárásra a fogyatékos személyek nappali intézményében nyújtott ellátásból, mely időszakban a nevelési, oktatási intézményben ténylegesen ellátásban részesülhet, tehát az iskolai tanítási év idejére, és **nem vonatkozik e tilalom a tanítási szünet idejére**. Természetesen a tanítási szünet idejére is csak abban az esetben vehető fel a gyermek, ha az intézmény rendelkezik szabad férőhellyel.

A szociális szolgáltatók és intézmények működésének engedélyezéséről és ellenőrzéséről szóló 321/2009. (XII. 29.) Korm. rendelet (Szmr.) változásai

➤ 2011. július 1-jétől a megyei, fővárosi kormányhivatalok szociális és gyámhivatalainak hatásköre bővülni fog: **valamennyi szociális szolgáltató működési engedélyezésével és ellenőrzésével kapcsolatos ügyekben első fokon a szociális és gyámhivatalok fognak eljárni**. A szociális és gyámhivatalok keretében biztosított lesz ezen feladatok magas színvonalon, kellő szakértelemmel, megfelelő gyakorlati ismeretekkel és egységes szakmai elvek mentén történő ellátása. (Szmr. 3.§ (2) bek.)

A hatáskörváltozással összefüggésben **a jegyzőnek a 2011. június 30-án a hatáskörébe és illetékességébe tartozó szociális szolgáltatók, intézmények működési engedélyezésével és ellenőrzésével kapcsolatos iratokat 2011. augusztus 31-éig kell megküldenie** az illetékes szociális és gyámhivatalnak.

A szociális és gyámhivatal – a jegyzői ellenőrzés időpontjától függetlenül – a **működési engedély módosítására irányuló soron következő eljárással egyidejűleg, de legkésőbb 2012. december 31-éig az iratok alapján és a helyszínen ellenőrzi**

azokat a szociális szolgáltatókat, intézményeket, amelyek 2011. július 1-jén kerültek a hatáskörébe és illetékességébe. Ezen eljárása során szükség esetén alkalmazza az Szmr.-ben foglalt jogkövetkezményeket, továbbá ha a jegyző által kiadott működési engedély nem felel meg a hatályos jogszabályoknak, a hatályos jogszabályoknak megfelelő működési engedélyt ad ki, és a jegyző által korábban kiadott működési engedélyt visszavonja. (Szmr. 22/A.§)

A támogató szolgáltatás és a közösségi ellátások finanszírozásának rendjéről szóló 191/2008. (VII. 30.) Korm. rendelet (Tkr.) változásai

➤ Módosult a pszichiátriai betegek számára nyújtott közösségi alapellátás célcsoportja. A finanszírozott célcsoportba elsődlegesen a krónikus, súlyos pszichiátriai kórképekben szenvedők tartoznak, mivel a betegség során ott sérül a legtöbb szociális kompetencia. A finanszírozási célcsoportba eddig nem tartozó, visszatérő depresszióban szenvedő, ugyanakkor magas szociális kompetenciavesztéssel bíró klienseket a szolgáltatók eddig is elláthatták, de utánuk finanszírozást nem kaphattak, így végül nehezen vagy egyáltalán nem tudták őket felvenni. Erre tekintettel vált szükségessé **az ellátotti célcsoport módosítása, és a finanszírozott csoportba legfeljebb 10%-ban az egyéb pszichiátriai diagnózisú ellátottak beengedése.** (Tkr. 1.§ (2) c) pont cb) alpontja, 2.§ (7) bek. a) pont)

➤ A finanszírozási szerződések bizonyos esetben eddig is tartalmaztak olyan pontosan meghatározott összegeket, amelyet a szolgáltató fenntartásához szükséges felhalmozási kiadásokra lehetett fordítani (pl. hogy az elromlott számítógép helyére újat tudjanak venni). A jogszabály most már egyértelművé teszi, hogy ezek **a szerződésben meghatározott célok is a fenntartási kiadások körébe tartoznak.** (Tkr. 1.§ (2) bek. h) pont)

A fogyatékos személyek alapvizsgálatáról, a rehabilitációs alkalmassági vizsgálatról, továbbá a szociális intézményekben ellátott személyek állapotának felülvizsgálatáról szóló 92/2008. (IV. 23.) Korm. rendelet (Fvr.) változásai

➤ A változás szerint a továbbiakban nem lesz kötelező rendszeres időközönként elvégezni az ápolást, gondozást nyújtó intézményben vagy ápoló–gondozó célú lakóotthonban élők **gondozási felülvizsgálatát**, a felülvizsgálatot **csak** a szolgáltatást igénybe vevő, törvényes képviselője, hozzátartozója vagy az intézményvezető **kérésére kell lefolytatni.** (Fvr. 5.§ (3) bek.)

A 2011. január 1-je előtt kiadott szakvéleményekben vagy a jogszabállyal elrendelt gondozási felülvizsgálatokat nem kell lefolytatni. Erre tekintettel – a rehabilitációs célú lakóotthonban határozatlan időre elhelyezett ellátottak esetében végzett átfogó rehabilitációs felülvizsgálatok kivételével – nem maradt hatályban az egyes szociális tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 174/2009. (VIII. 29.) Korm. rendeletnek az az átmeneti előírása, amely szerint a jogszabállyal elrendelt gondozási felülvizsgálatok legkorábban a 2012. évben folytathatók le. A rehabilitációs célú lakóotthonban határozatlan időre elhelyezett ellátottakra vonatkozó rendelkezés az

Fvr.-be épült be. A szociális intézményi foglalkoztatást 2006. óta szabályozza az Szt., a tízévente esedékes felülvizsgálatra eleve csak 2012. után kerülhet sor, így az ezzel kapcsolatos szabály is elhagyható. (Fvr. 15.§)

➤ A tapasztalat azt mutatja, hogy a megfelelő ellátás érdekében az ellátottak akkor sem mindig tudják, merik megtenni a megfelelő lépéseket, ha nincsenek gondnokság alá helyezve. Ezért lehetővé vált, hogy **a Ptk. szerinti közeli hozzátartozók is kezdeményezhessék a felülvizsgálatokat.** A személyes vizsgálatra az ellátott nem kötelezhető, így személyiségi jogai nem sérülhetnek, a jogvédelem viszont erősödik a hozzátartozó fellépési lehetőségével.

Az egyházi és nem állami fenntartású szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók normatív állami támogatásáról szóló 213/2009. (IX. 29.) Korm. rendelet módosítása

➤ A normatívára pótigényt vagy lemondást eddig naptári negyedévenként egyszer lehetett benyújtani. 2011. január 1-jétől lehetővé válik, hogy a működési engedélynek a jogcímetek, vagy az igényelhető feladatmutatókat érintő változása esetén akkor is lehessen **pótigényt vagy lemondást benyújtani, ha arra egyébként abban a negyedévben már sor került.**

➤ A Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről szóló törvény szerint megszűnik a nagy egyházi és nem állami fenntartók beszámolóinak könyvvizsgálási kötelezettsége, valamint a köztartozás részletekben történő visszatartása, ezért az ezzel összefüggő kormányrendeleti szabályok hatályon kívül helyezésre kerültek.

Budapest, 2011. január 1.

Szociális és Gyermekjóléti
Szolgáltatások Főosztálya